

5. Головійчук Л.Т. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 263–267.

6. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / Ахмедов Махір Байрам огли, Бабенко А.М. та ін.; за заг. ред. В.Я. Конопельського, В.О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

8. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 20.04.2022).

УДК 343.62(043.2)

Шарко А.М., Овчаренко А.М., здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Лисько Т.Д., к.ю.н.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

На даному етапі розвитку нашого суспільства є невирішені проблеми, які, здавалося б на перший погляд, не мають масового характеру. Проте, останнім часом, виявляється деформація такого соціально значимого інституту як сім'я. Базисом такого спотворення є переважно домашнє насильство, яке стало практично нормою. Тому і постає питання про порушення кримінальної справи стосовно членів сім'ї, які виявляють не повагу до інших осіб, що входять до сімейних відносин. Важливо дати визначення поняттю «домашнє насильство».

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» зазначено, що домашнє насильство – дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1]. А ст.126-1 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначає склад кримінального правопорушення та покарання за його вчинення [2].

За визначними законодавцем санкціями, домашнє насильство належить за ступенем тяжкості до нетяжких злочинів. Родовим об'єктом

злочину виступають суспільні відносини у сфері здоров'я та життя особи (людини). Основним безпосереднім об'єктом злочину домашнє насильство (ст. 126-1 КК України) є здоров'я і нормальний фізіологічний фізичний, психологічний стан особи. При цьому слід зазначити, що основний безпосередній об'єкт цього злочину буде альтернативним і буде залежати від характеру насильницьких дій та наслідків, які ними заподіяні [3, с. 99]. Додатковий факультативний об'єкт – це воля, честь і гідність особи, її психічна недоторканність.

Довести випадки домашнього насильства дуже складно, тому необхідно у кримінальному законодавстві врахувати цей факт, щоб не притягти невинних осіб до кримінальної відповідальності. Крім того, не кожна людина може бути зацікавлена у порушенні кримінального провадження проти члена своєї сім'ї. У більшості випадків сім'янин бажає зберегти сім'ю і тому не звертається до поліції.

У свою чергу, КК передбачає відповідальність за психологічне насильство. Проте відповідальність у цьому разі настає лише після скоєння протиправного діяння, саме що відбувся факт самогубства жертви насильства у результаті безпосередніх загроз, жорстокого поводження і приниження людської гідності. Домашнє психологічне насильство важко довести на практиці, із цього виходить кримінальне законодавство не в змозі захистити потерпілого.

Також недосконалим є і те, що суди нерідко притягують осіб за домашнє насильство лише до адміністративної відповідальності. Можливо, це відбувається через неготовність українського законодавства до реалів інших європейських країн, а може через перекладання відповідальності. Так, наприклад, Миколаївський районний суд Одеської області покарав онука, який учинив домашнє та психологічне насильство над бабусею, він заплатив штраф, тобто поніс лише адміністративну відповідальність [4]. Зауважимо, що штраф може бути адекватним покаранням лише в разі, коли особи не спільний побут.

Наступним недоліком є і те, що особи, які зазнали побоїв, принижень, сексуального домагання, або інших форм насильства, хотіли б змінити ситуацію, але не наважуються зробити це, вони бояться позбутися матеріальної підтримки або ризикують залишитися на самоті.

У свою чергу, правоохоронці нерідко відмовляються приймати і розглядати цю категорію кримінальних проваджень, виходячи з переконання, що домашнє насильство – це приватна справа сім'ї, воліючи займатися конкретними фактами, що мають кримінально-правову перспективу.

На нашу думку, це безвідповідально, адже, спостерігаючи за тривалим насильством між батьками, дитина з високою долею ймовірності звикнеться з думкою, що така поведінка є нормою, а будь-які звернення до правоохоронних органів є безглуздими. Це посилюється й умовляннями

родичів не звертатися до правоохоронних органів, і страхом перед кривдником, і негативними відгуками стосовно роботи Національної поліції. Зважаючи на такий досвід, отриманий у дитинстві, у майбутньому така дитина з більшою імовірністю може стати або жертвою, або кривдником [5, с. 94].

Отже, з нашої точки зору, кримінальне правопорушення, скоєне щодо близької людини, руйнує основи суспільства і правопорядку, а також підриває моральні засади суспільства.

Вважаємо також доцільним внесення до КК України наступні зміни:

– ввести в КК України окрему статтю «Психологічне насильство», санкція якої передбачала б кримінальну відповідальність (аж до позбавлення волі) за всі різновиди психологічного насильства одних членів сім'ї стосовно інших;

– введення обов'язкового забезпечення потерпілих від сімейного насильства захисником, що виступає в судовому процесі як приватний обвинувач, з метою підвищення рівня їх правової захищеності. У такому разі наданий ним державою юридичний захист буде порівнянний із захистом, наданим особі, яка вчинила насильницькі дії;

– у тому випадку, коли потерпілий(а) неодноразово подає заяви про факти сімейного насильства в правоохоронні органи і знову забирає їх, або стає відомо, що правопорушник чинить на свою жертву тиск, необхідно повною мірою реалізовувати право слідчого на порушення кримінальної справи.

Таким чином, резюмуючи проведений аналіз стану домашнього насильства в Україні, необхідно відзначити, що дана проблема є вкрай актуальною для нашої країни в соціальному плані і достатньою мірою не врегульована нормами кримінального законодавства України.

Література

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Мінка Т. Розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2019. № 1. Том 1. С. 98-101.

4. Єдиний державний реєстр судових рішень. Справа № 508/476/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90310364>

5. Мельянков В.С. Проблема криміналізації домашнього насильства. *Логос: міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал*. Серія «Мистецтво наукової думки». 2020. № 10. С. 92–94.